

UNStudio Design Models

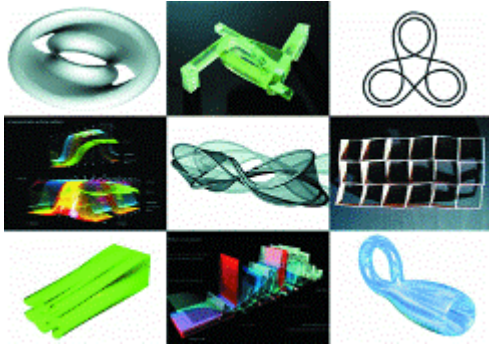
Yayın tarihi: 20.06.2008

UNStudio'nun geliştirmekte olduğu tasarım-projelendirme-inşaat süreçlerini bütünleştirmeye yönelik yeni yaklaşım, mimarlıkta önemli bir kavrayış değişikliğini ve epistemik bir devrimi haber veriyor.

Design Models kitap kapağı.

Moda tasarımı.

Matematik model.

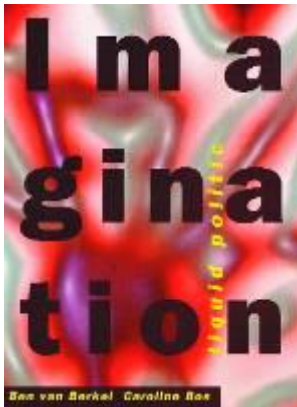
Derya Ekim Öztepe Günümüzün küreselleşen dünyasında ve karmaşıklaşan ilişkiler ağı içinde yeni teknolojilerin tasarım sürecine katkılarının araştırıldığı, imaj tüketimi ve yeninin geçiciliği inancı bağlamında zaman-mekan ilişkisinin yeniden sorgulandığı Design Models bir UNStudio çalışmasıdır. UNStudio çalışmaları üzerinden geliştirilen bu metinde, zamanın geçiciliğine karşıt olarak, o anın bağlamını yaratmak, mimarının içinde ve bir parçası olmak ile öznenin yeni konumu gibi sorunsallar tartışılacaktır. Özne ile nesne arasındaki ilişki, her seferinde bağlamına göre yeniden üretilen bir ilişkiye dönüşmektedir.

Postmodern duruma özgü parçalanmış ve bireysel proje yaklaşımına mesafeli duran UNStudio, Design Models çalışmasıyla kendi içinde sürekliliği olan bütünleşik tasarım süreciyle yakından ilişkili ve mimarinin çeşitli öğelerinin birbiriyle ilişkisini yeniden tanımlayan bir tasarım yaklaşımı sunar. Bu modele altlık hazırlayan düşüncelerini Liquid Politic adlı çalışmasında "süreç odaklı tasarım" olarak ele alır. Örgütsel bir yapı olarak tanımlanan tasarım yaklaşımı, homojen ve lineer olanın temsiliyetinden ziyade, maddeleşmiş bir süreç-alandır. Liquid Politic, aslında politik bir boyutu olan akıcı süreçlere işaret eder ki, bu mimarinin yapma edimini de derinden etkiler. Bina tasarımı ve yapımı, dinamik ve interaktif süreçler sonucu ortaya çıkar. "Akıcı mimarlık" (liquid architecture) kavramı ise eriyen, akıcı biçimlerle üretilen projeler veya binanın biçimsel yönünden değil, tam anlamıyla kavramsal, mimarlığın kendisine dışarıdan etki eden çoklu güçlerin karmaşık ilişkisinden bahseder.

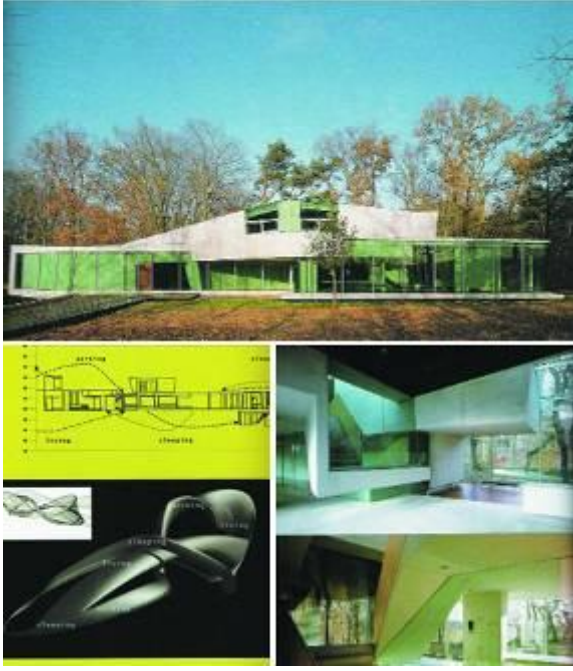
Dijitalleşme ve küreselleşme sayesinde mimari pratik derin ve hızlı bir biçimde dönüşmektedir. Değişen örüntüler bağlamında mimarın rolü yeniden değerlendirilmelidir. Mimari, bizi çevreleyen dünyanın yeni yollarla gösterimidir. Akıcı süreçler içerisinde mimar, geleceğin moda tasarımcısı olma yolunda ilerlemektedir. Mimarlık pratiği, sınırsız bir görsel stüdyo olarak düzenlenmektedir. Geleceği giydirme, olayları önceden görme ve dünyaya ayna tutma; mimarın etki alanlarının yeni sınırlarını tanımlamaktadır.

Mimarın bir iletişim aracı olarak mimari bir görsellik bölgesi oluşturma yetileri yeni tekniklerle geliştiriliyor. Özel görselleştirme tekniklerinin kullanımı sayesinde görsel ve maddi örgüt yapıları yeniden düşünülüyor. Yeni teknolojilerin kullanılması bilginin geçirgenliğine olanak tanıyor. Geometriden maddeleşmeye doğru evrilen bir süreçte deneysel pratik, soyut fikirler ile fiziksel dünyayı birleştiriyor. Yeni prosedürler ve yeni tekniklerle tasarımda, yapım alanına özel ve proje bazlı deneyimler ediniliyor.

Dolaysız olarak sunulan tipoloji, ikonografi ve metafora karşıt olan UNStudio, özellikle yarışma projelerini örnek verir. Bu tür binalarda bir landmark olma özelliği ve ikon niteliği amaçlanır. "Mimari tasarım bu tür bir isteğe nasıl cevap verebilir; yeni, ilginç ve anlamlı imajlar nasıl yaratabilir?" sorusuna cevap aranır.

Liquid Politic kitap kapağı.

Möbius Evi, Hollanda, 1993-1997.

Bugün kimilerince tehlike olarak görülen mimari imaj problemi ise iki türlü açıklanır. Birincisi, anlaşılacak derecede zor olma; ikincisiyse bir bağlılık durumuna işaret eden "üslup" terimine karşılık gelen durumdur. Bu üsluplarda syntactical ilke, etkili büyük güçler tarafından düzenlenir ve endüstrinin prosedürleri ve kuralları etrafında toplanır. "Modernizmin asimetrikliği ve uyumsuzluğu üslup içinde dondurulmuştur. Aynı şekilde düzen ve simetri de neoklasik düzende dondurulmuştur" der UNStudio. Üslup, endüstriyel güçler ve onun kurallarının etkisinde biçimlenir. Yeni bir endüstriyel ürün kamusal alana tanıştırdığı anda geçici bir özerkliğin formu halindedir. Bir yere ait değildir, fakat taze ve gizemlidir. Üretim süreçleri ve pazar araştırmaları sonucudur. Ürün, ilk karşılaştığında duyulan yabancı olma etkisini çok geçmeden kaybedecektir. Her detay, icat edildiği an yayılır ve kendisinin dekoruna dönüşür. Nesne artık yabancı olmaktan çıkınca, sahip olduğu özerklik de geçersiz kalacaktır.

UNStudio, merkezi tekil bir paradigmaya bağlı kalmaktansa, Design Models üzerinden birçok öğenin entegrasyonunu önerir. Bu basit bir yüzey veya kıvrım tasarlama durumu değildir. Mimarlığın inşai etkinliğinin tüm parçalarını tasarım sürecine dahil etmek düşüncesiyle, olası tüm ilgili kavramları araçsallaştırır. Design Models karmaşıklığa yoğunlaşır; onda tasarımcıyı yönlendiren, kendi yol gösterici prensipleri olduğu kadar, konstrüksiyon, yapım, bütçe ve programdır da. Design Models prototiptir; gelişebilir, evrilebilir, çeşitli projelerde ve durumlarda yorumlanabilir. 1990'lı yılların ortalarından itibaren aracının bir formu olarak düşünülen "diyagram", özne ve nesne arasında bulunan dışsal bir

öğedir ve projenin diğer öğeleriyle birleştirilerek kullanılır. Diyagramlar, fikir üretmek ve saf düzenleyici/örgütsel yapıların içindeki esini bulmak içindir. İkonografik ve metaforik değil, güçlü fakat henüz rasyonelleşmiş nitelikteki kavramsal potansiyellerdir. Diyagramlar bilgi yüklüdürler ve önceden uygun bir diyagram halihazırda bulunamaz; mimarlar kendi diyagramlarını üretmeyi öğrenmek durumundadırlar. Kentsel yapıları yeniden tanımlarken diyagramları kullanabiliriz. Kentin hareket alanları ile popüler uğrak ve geçiş yerlerini belirleyebiliriz. Özel diyagramlar, location'da meydana gelen durumları gösterme eğilimindedir. Kullanıcı kategorilerini tanımlamaya, zaman-bazlı parametrelere ve araziye ilişkindir. Akışın soft fikrinden, gerçek ve üzerinde çalışılabilir mimari parçalar ile hard parametreler yapılandırılır ve kurgulanır. Diyagramlar, farklı aktörler arasındaki etkileşimi vurgular. Bu ilişki yaklaşımında diyagramlar, bütünsel bir davranış içerisinde, yerlerin potansiyel gelişimleri içinde yeni bakışlar üretir. İnşa edilmiş olan bir projenin başarısı, tasarım operatörleri içerisinde bağlamın net anlayışıyla ilişkilidir. Yerin potansiyellerini anlamak için "yer" hakkında sosyal, topografik ve çevresel bilgi toplanır ve tasarım sürecine dahil edilir. Üretim sürecine odaklanan mimari yapının aksine, tasarım sürecine verilen önem ve bağlam öne çıkar.

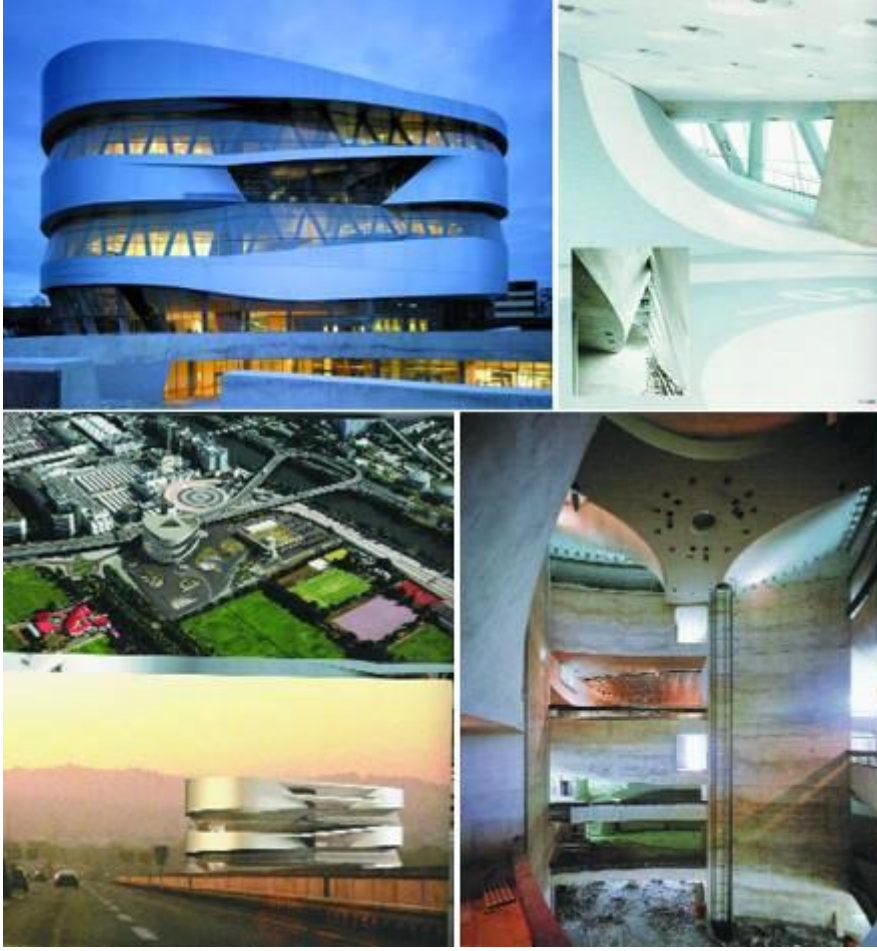
UNStudio, 20. yüzyılda mimarlığın üretim sürecine ilişkin olan "tekrar" kavramına farklı bir bakış sunar. Aslına bakılırsa tekrar, mimarlık bağlamında, bir ekonomik amaca uygunluk olgusudur; daha çok da üretim süreçleriyle ilintilidir. İdeolojik olarak tekrar, standartlaşmanın modernist prensibinden ayrılmaz ve kitle üretimi elemanlarından inşa edilen bir mimariye işaret eder. UNStudio ise tekrar olgusunu, yeni potansiyellere açılan bir araç olarak görür ve ona anlamlı bir davranış yükler. Tekrar, sanatsal tekrarlar, film şeritleri içerisinde bir işi tekrar etmek, kopyalamak, hareket etmek, tekrar tekrar aynı hareketleri taklit etmektir. Fakat UNStudio, birbirlerinden farklı olarak tekrar eden bu hareketleri gözlemleyerek, farklı yollarla uygulanabilir ve tahrif edilebilir belirli diyagramlar bulur. Mobius şeridi ve Klein şişesi gibi matematik modellerin varyasyonlarını farklı projelerde farklı yollarda kullanır. Yapıya ait içsel durumlar, hareket, yönlendirme ve yönelme, matematik diyagramlar yardımıyla ifade edilebilir. Farklı bir proje için farklı diyagram anlamlı olabilir. Haftanın belirli günlerinde yerin kullanım örüntüleri gibi. Diyagramlar aracılığıyla tasarım yapan UNStudio, bağlamdan kopuk, sanal bir dijital tasarımı aslında eleştirir. Bunun üzerine "Tasarım modellerine niçin ihtiyacımız var?" sorusunu sorar. Bugün mimarlık birçok kısıtlamalara tabi iken, güncel tekniklerin limit tanımaması bir paradokstur. Dijital devrimin etkisiyle yapılan parametrik tasarımlarda, uygun olmayan keyfi parametre seçimleri sonucu biçimsiz, mantığa aykırı tasarımlar ortaya çıkmaktadır. Parametrik tasarımda sorunlu olan şey, ciddi biçimde önplanlama gerektirmesidir. Temalar biriktirilir, parametreler seçilir ve tasarımı düzenlemede bunların bir kısmı araç olarak kullanılır. UNStudio'ya göre, bugün içinde bulunduğumuz durum hayal ürünü ve fantezi tekrar haline geldi. Teknik ise önemsiz bir ritüel. Buna karşılık, her tasarımcının kendi tasarım modeli olması gerekir. Bireysel proje ve bireysel tasarımın yerine bugün bir projeden diğerine geçişken modellere ilişkin bir bakış gerekmektedir. UNStudio tasarımlarında birer diyagram olarak kullanılan matematik modelleri iki farklı yapı üzerinden okuyabiliriz.

Tasarım yaklaşımında kapsayıcı düşünce ile konstrüksiyon, program ve sirkülasyon dinamikleri kesintisiz olarak birbirlerine eklenir. Möbius Evi; program, sirkülasyon ve yapının kesintisiz

entegrasyonunu özel bir görev edinir. Bir bina içinde farklı aktiviteleri kaynaştırır ve birleştirir. Döngü kompozisyonu içinde çalışma, sosyal hayat, aile hayatı ve bireysel zaman birarada kurgulanır. Hareket, bu döngü sayesinde aktif bir günün örüntülerini izler. Mobius şeridi, bir matematik modelin katılığı içinde kullanılmaz, onun yerine bir diyagram olarak yorumlanır; malzeme, mekan, ışık ve hareket olarak mimari parçaların düzenleyici, örgütsel bir yapı oluşturması anlamında kullanılır. Birbirine kilitlenen halka ve birbiri içine giren iki yürüme yolunun geçişini düzenler. Aslında iç mekanlar haç şeklinde dörde ayrılmıştır. Dengeli kompozisyon, işlevsel öğelerin yerleştirilmesiyle zenginleştirilir. Malzemelerin hareket yapısı tersine çevrilir. Evin yapımında kullanılan iki ana malzeme, cam ve beton, alışılmış kullanımlarının dışına çıkarak yer değiştirirler. Beton, ev mobilyasının bir parçasına, cam da duvara dönüşür. İç mekanın dönüştürücü geometrisinin etkisiyle konstrüksiyon, dolaşım ve programın birlikte farklı odak noktaları oluşturmasına ve çoklu perspektifler yaratmasına imkan tanır.

Matematik biliminde knot theory olarak keşfedilen trefoil biçim, Mercedes Benz yapısında topolojik niteliklere sahip geometrik cisimlerin bir incelemesi, hareket, yönlendirme ve yapının içsel hareketini temsil eder. Mercedes Benz, kıvrımların ve tekrarın binasıdır. UNStudio'ya göre tekrar, kavramsal bir araç olarak yoğunluklar, boşluklar ve metaforlar yaratır. Müzenin yapısal tekrarları, duvarı, odası ve sanatı olmayan bir müze üretir. Düzenleyici ve mekansal stratejilerle zarif bir form yaratılır. Yüzeyin sürekliliğiyle biçimsel bir denge kurulur. Müzenin mekansal deneyimi hareketi ve tekrarı hissettirir. Birbiri üstüne yerleşen üç dairesel geometriye sahip mekan, ziyaretçiyi bir anlamda merkezkaç kuvvetlere tabi tutar. Yönlendirme neredeyse imkansızdır; buna rağmen yolunuzu kaybetmeniz de eşit oranda imkansızdır. Diyagonal olarak kesişen mekanlarla yaratılan sürekli bir hacim kurgusu, mekansallaşmanın beklenmedik duyumlarını verir. Binanın dışındayken, içinde olduğunuzdan çok daha küçük hissedersiniz; onun doluluğu, boşlukları kucaklayan betonun kıvrılan kütesidir. İzleyici, sahne benzeri platformda sabit ve ayakta durduğu anda, binanın onun çevresinde döndüğü hissine kapılır.

Mimari tasarımın günümüzün dijital ve bilgi teknolojileri ile diyagram ve parametreler üzerinden gerçekleştirilmesi, sanal ortamın sınırsız olasılıklarıyla birleşince tutarsız ve neredeyse amorfik (biçim-dışı) bir üretkenlik halini almıştır. Ancak, mimarlık kaçınılmaz olarak sınırlı dinamikler üzerinden inşa edilir. Bu paradoks bugün diyagramlar aracılığıyla tasarımı yeniden sorgulatır; bağlama uygun parametre ve diyagram üretimini zorunlu kılar. Tekrar ise, endüstrinin vazgeçilmez bir güdüsüdür. Tekrarlama olgusu üslupları yaratır, fakat tasarımcının öznelliğini de elinden alır. UNStudio, tekrar olgusunu üretim sürecinden tasarım sürecine dahil ederek, potansiyeli olan durumlar arar. Her defasında farklı bir duruma karşılık gelen tekrar, izleyicinin algı dünyasını genişletir ve yeninin geçiciliğine karşı bir kavrayış kararlılığı verir. Bugün bir moda olarak görülme tehlikesiyle yüzyüze olan mimarlık; UNStudio'nun tasarımcı öznelliği, bağlamsal anlayışı ve tasarıma dahil olan karmaşık ilişkilerin aynı mimari yaratım süreci içindeki biraradallığı gibi yaklaşımları sayesinde, gelip geçiciliğe karşı yaratıcı bir mekansal anlayış alternatifi sunabilir. Mimarların tasarlamayı durdurup mekanı dönüştürmeye başladıkları anda... Derya Ekim Öztepe, İTÜ Doktora Programı.

Mercedes Benz Müzesi, Berlin, 2006

Kaynaklar:

Rahim, Ali; Jamelle, Hina (ed.), *Elegance, Architectural Design*, 2007.

Van Berkel, Ben; Bos, Caroline, *Imagination: Liquid Politic*, Thames and Hudson, Londra, 1996.

Van Berkel, Ben; Bos, Caroline, *UNStudio: Design Models - Architecture, Urbanism, Infrastructure*, Thames and Hudson, Londra, 2006.